

PASIVGRAD

Stari Tom Šarpso umeo je da kaže kako niko nikad ne odlazi iz Pasiva i da je baš zato groblje tako krcato. Baš zato su svi nadgrobnji spomenici natisnuti jedan uz drugi. Baš zato je tlo tako suvo. Baš zato je stambena zona tako gadna. Baš zato je hrana tako loša. Baš zato su autobusi oduvek stajali na obodu grada. Baš zato nismo imali fudbalski tim. Baš zato su prozori uvek bili razbijeni. Baš zato su drumovi vijugali okolo i spajali se sami sa sobom na pola puta. Baš zato je sunce bilo kao svetlo u frižideru, a kiša kao voda iz vodo-kotlića. Baš zato smo sve mi devojke nosile trenerke od jute. Baš zato je lokalna biblioteka postavila mape Gradskih ulica na sve police posvećene seksualnom obrazovanju. Baš zato sat na Gradskoj kući ima samo jednu kazaljku i sedam brojeva. I ide unazad. Baš zato, rekao bi. Baš zato, baš zato.

Stari Tom je živeo na vrhu Maglovite palate. Tako se zvalo mesto s arkadnim igrama, odmah pored groblja. Da bi se stiglo tamo, morali smo da preskačemo preko razbacanog kamenja, koje su zvali luda kaldrma mrtvih. Mi klinici smo visili u Palati sve vreme jer šta je drugo postojalo, sem Fabrike, a i ona je bila suviše dobro čuvana. Bilo je šest aparata za igranje. Pet, zapravo, jer jedan je bio samo za odrasle. To je bio čuveni aparat Intravenus.

Otprilike, to je bila sva zabava koja se mogla naći u Pasivu, da razmišljaš šta radi prelepa Intravenus devojka. Jednostavno smo pretpostavili da je taj aparat bio žensko, to je neka-ko delovalo prikladno.

Pasiv. Zvuči kao neobično ime za neko mesto, ali verujte mi, ako ikad izaberete nekoliko nesrećno pogrešnih skretanja i završite ovde jednog dana, znaćete zašto se tako zove. Negde je severno od Mančestera, bar nam tako kažu u školi. Neću reći gde je tačno, u slučaju da padnete u iskušenje. Elem, ja sam rođena ovde, to je moje opravdanje. Kažem rođena; strogo uzev, niko se ne rađa u Pasivu – samo se probudite jednog dana i zateknete se ovde, sami u krevetu nepoznate osobe, nemate gde da odete, i onda shvatite, e jebiga, već sam ovde ceo život, pa šta sad? Ali kao što Tom reče, bekstvo ne postoji u rečniku. Verujte mi, pogledala sam.

Aparati u Maglovitoj palati radili su samo na stari novac. Tako da, kad biste otišli do pulta da razmenite novac i dali mu svoj džeparac, Tom bi vam vratio gomilicu prastarih novčića. Na većini je bila kraljeva glava, Čarls III ili već neko. I gotovo svi su imali otiske zuba u mekom metalu. Neki su bili zagrizeni tako snažno da ih aparati nisu ni primali. Kako bilo, Intravenus je radio samo kad se ubaci jedan specijalan novčić koji nikad nismo uspe- li da vidimo. Tom ga je držao u kutiji iza pulta. On je sedeo tamo i čitao novine dok smo mi klinici igrali dečje igre. Svako malo bi promrmljao nešto o situaciji u svetu, hoću reći o situaciji u gradu, naravno.

Novine *Pasiv gazet* imale su svega četiri stranice. Izlazile su jednom mesečno. Imale su četiri stranice čak i kad nije bilo dovoljno vesti ili oglasa da se popune; tad bi samo ostavi-

li praznine na nekoliko mesta. Ponekad su cele stranice bile prazne. Jednom čuvenom prilikom cele novine su bile prazne, izuzev naziva. Kad je bilo vesti, obično su se odnosile na pretrpano groblje ili na kampanju za izbacivanje aparata Intravenus. Ponekad su novine izveštavale o najnovijem proizvodu iz Fabrike. Ja sam ih samo zato i čitala, da vidim šta je Fabrika izbacila tog meseca. Uvek je davala jedan predmet mesečno.

Tom Šarpso je imao robota koji mu je pomagao da vodi Palatu. Bio je neka vrsta primitivnog pauka, kojem su nedostajale dve i po noge, a jedno jedino buljavo oko mu je bilo zamučeno neobičnom tekućinom. Ponekad je iz njegovog okruglog tela štrčala duga igla. Nju bi utaknuo u električnu utičnicu. Robot se zvao Oris. Tom je pričao kako je njegovo ime skraćenica za Automatski restart informacionog sistema iako reč automatski nije počinjala na slovo O, već je samo tako zvučala. Bio ga je ukrao iz biblioteke tako da ta mašina nije mogla bogzna šta, sem što je možda proveravala koliko je ko igara igrao na kojoj mašini. I slično. Bar je tako Tom tvrdio, ali mi smo mislili da zna mnogo više od toga, pored ostalog i tajnu šifru za Intravenus.

Tom je voleo da ukrade. Nije to smatrao prekršajem jer svi su znali da je on kradljivac. A svejedno je uglavnom krao samo beskorisne stvari, koje niko nije želeo nazad. Kao što sam pomenula, druga kazaljka na satu je nedostajala, kao i nekoliko brojeva. Ma, kome je uopšte sat bio potreban u Pasivu? Gde se to moglo stići na vreme? Tako da je Tom obavio svoju građansku dužnost; dugački, vretenasti krak bio je posađen u njegovom dvorištu iza Palate, a uz njega su rasle puzavice. Neke brojeve je pretvorio u nameštaj; broj dva, primera radi, stavio je na nogare da bi ga koristio kao sto. Ali većina predmeta koje je ukrao otišla je u izradu aparata za igru; broj četiri sa sata bio je osnova aparata Leptirov krug. Njegovi aparati nikad nisu bili dovršeni, uvek im je nešto dodavao.

Možete da pretpostavite zašto je Tom bio maltene jedina odrasla osoba s kojom sam malo više razgovarala. Znao je lude priče, imao genijalne igre i slično. A ponekad bi me poveo u svoje lopovske pohode i učio me misterijama obijanja i provaljivanja. Ponekad bih mu pomogla da dodaje nove delove aparatima, što je bilo i najzabavnije. Ali uglavnom sam ga volela zato što je bio jedini koji je ikad pričao o bekstvu iz kandži ovog grada.

Bila je to samo priča, ali šta da radiš, majku mu.

Oris je potekao iz Fabrike. Svaki put kad nešto izađe iz Fabrike, prvo moramo da odredimo šta je to i šta radi. To je posao Gradske kuće. Ponekad ne mogu da provale svrhu. Ali u Orisovom slučaju, bilo je prilično očigledno šta se događa, s obzirom na njegove noge, oko i kompjutersku mašinu. Zato ga je biblioteka dobila na raspolaganje. Dok ga Tom nije ukrao, naravno. Ja sam mu pomogla u tome. Dotad je robotu svakako već bilo ostalo samo pet i po nogu. Nikome nije nedostajao.

Ako ste ikad videlo biblioteku u Pasivu, znaćete zašto im tamo nije potreban Automatski restart informacionog sistema. Jednostavno nema dovoljno informacija da biste restartovali sistem, o tome se radi. To mesto je ličilo na šupu, zapravo. Malo i štrokavo, skovano od dasaka i pretežno ruinirano. I tako malo da unutra nije bilo više od stotinu knjiga, sasvim sigurno. Tom je tvrdio da ti je jedna knjiga svakako dovoljna za života, naročito ako se čita na poseban način.

„Kako to misliš?“, pitala sam ga. „Kakav poseban način?“

„Reč dnevno“, odgovorio je.

„Reč dnevno i trajaće ceo život? Ne verujem ti.“

„Proveri, devojčice. Baci pare.“

Ali Tom Šarpso je imao hrpu knjiga na policama u Palati. Više nego u biblioteci, nema sumnje. Šta je zanimljivo u vezi s knjigama koje je Tom posedovao – sve ih je on napisao. Tako da smo se opkladili. Rekla sam da čitanje jedne reči dnevno neće trajati ceo život, a on je tvrdio da hoće. I bio je tako uveren da će dobiti opkladu da me je pustio da izaberem koju god želim knjigu za testiranje njegove teorije. Pa sam ih sve pregledala: nedovršene romane, mašinska uputstva, rečnike iluzija, cenzurisani atlas sveta, zbirke poezije. Naravno, izabrala sam atlas – zar u njemu nisu bile samo karte, najzad?

„Tu ima mnogo reči“, rekao je Tom.

„Gde na primer?“

„Imena mesta. Ovde, nazad. Hiljade.“

„Dobro. Izabraću knjigu pesama.“

Izabrala sam raskupusanu knjigu u mekom povezu, tanku i samostalno objavljenu zbirku pod naslovom *Posrebrivanje*. Autor se zvao Zenit O’Klok, što je bilo jedno imena koja je Tom koristio za svoje pisanje. Prelistala sam knjigu; imala je svega trideset stranica, od kojih je dvadeset šest sadržalo pesme. U stvari, sad kad pogledam, nije to bio baš skup pesama, već više veoma kratka priča, ispisana sa svega nekoliko reči na svakoj stranici i s mnogo praznog prostora.

„Čitamo celu knjigu?“, pitala sam. „Ove stvari na početku, sadržaj i ostalo? Ili jedino čitamo same pesme?“

„Samo pesme“, odgovorio je Tom.

„Šta je bilo? Nećeš da pobediš ili šta?“

„Samo čitaj reči, jednu po jednu.“

„Važi, čitaću. Videćeš koliko će mi dana biti potrebno.“

„Počni.“

„Dobro... Evo.“

I onda sam pročitala reč „Verovatno...“

Vidite u čemu je problem, zar ne? Pričam vam ovu priču o knjizi poezije da biste stekli neku sliku o tome kako je radio mozak Toma Šarpsoa. Jer nisam mogla da pročitam narednu reč – „biste“ – do sutradan. A onda sam iz dana u dan morala da idem do Palate, samo da bih pročitala sledeću reč. Stigla sam dotle da sam mogla da pročitam deo „Verovatno biste mogli reći da su jedne večeri, u poznoj budućnosti, sva ogledala na svetu...“, za šta mi je bilo potrebno petnaest dana, a onda više nisam mogla da se gnjavim.

Do dana današnjeg i dalje nisam sigurna da li sam izgubila opkladu ili sam je dobila. Naravno, niko nikom nije dao novac.

Tako dakle, mozak Toma Šarpsoa bio je pomalo nalik ovdašnjim putevima; umeo je na neki način da te presretne na pola misli, ali iz drugog pravca, ako razumete šta hoću da kažem. To se najbolje da opisati ako vam ispričam o mašinama koje je pravio. Pravio je te čudne skalamerije od bilo čega što je mogao da dogradi zapravo, između ostalog i od nekih proizvoda iz Fabrike. Stvari kojima drugi ljudi apsolutno nisu videli svrhu, Tom je umeo da iskombinuje u zbudujuće igre. Zovem ih igre; nije postojao nijedan očigledan način da se one igraju. Jednostavno ste morali da provalite, da skapirate za šta su i da usput poku-

šate da otkrijete u čemu je njihova tajna. Mislim da je cilj igre bio da se nađe način kako da se ona igra.

I rekla bih da Fabrika funkcioniše na isti način. Nekad smo odlazili i stajali duž spoljne ograde, samo da bismo videli da li se nešto proizvodi. Nikad ništa, naravno. Niko nikad nije video da Fabrika zaista nešto isporučuje; proizvodi bi se jednostavno pojavili, ostavljeni na specijalnoj platformi koja je bila jedini deo u celom krugu koji smo mogli da dodirujemo. Svi drugi delovi ograde bili su elektrificirani. Roboti-čuvari su kružili prostorom između ograda.

Fabrika je štitila samu sebe.

Stajala je tako u daljini, ugneždjena unutar tri ograde i okružena odbrambenim jarkom; centar pažnje oko kojeg je grad Pasiv polako promicao. Džinovske je veličine bila i izgrađena od trošne crvene cigle, na kojoj su se isticale reči VODENICA HERKULES 1897. ispisane prljavim, belim slovima. U školi su nam rekli da su ljudi tu nekad radili, vrlo, vrlo davno, pre nego što su svi procesi automatizovani. Na kraju je, kako kažu, samo jedna osoba bila potrebna da rukovodi celom zgradom. Bilo mi je vrlo zanimljivo kad sam saznala da je taj poslednji nadzornik bila žena, valjda zato što je to vrsta posla koju mogu da zamislim da ja radim, da tumaram sama pustom fabrikom, u potpunosti nadležna za celu armiju robota. Upravo sam o takvim stvarima fantazirala kad sam bila mala i uvek bih sanjala sebe u dugoj, raskošnoj balskoj haljini u tim snovima, ne znam zašto. Plesala bih s veoma zgodnim robotom muškog pola.

Niko ne zna šta se dogodilo s tom poslednjom nadzornicom. Sigurno je umrla, pre mnogo godina, pre mnogo vekova.

A sad, noću, svetla Fabrike se pale, jedno po jedno, i ceo grad osluškuje kako neprestano predu tajne mašine. Tom misli da se Fabrika jednog dana jednostavno zapetljala u vlastiti dijagram toka i da joj ljudska ruka više nije bila potrebna. Ali i dalje proizvodi, prateći uvrnuta uputstva...

Jedna od najboljih stvari koje su se ikad desile bila je kad sam zapravo uspela da vidim kako Fabrika nešto isporučuje. Ne, to nije tačno. Radilo se o tome da sam jednom prilikom ja bila osoba koja je našla proizvod na platformi za isporuku. Nisam videla kako je stavljena tamo, to niko ne vidi, samo sam sišla do Fabrike rano jednog jutra i videla da je tamo, ta... stvar. Bio je to ravan kružni predmet, prečnika otprilike trideset centimetara i napravljen od plastike. A ta plastika je bila izrezbarena spiralnim usekom s obe strane diska. Papirna etiketa je bila zalepljena na sredini i na njoj se nalazio natpis. Kad sam ga pročitala, shvatila sam da se predmet zove „Piksel klinci izađite večeras“ i da ga je napravio neko ko se zove Džejnus Fonten. Nisam znala šta je to, ali umesto da ga odnesem u Gradsku kuću da se zavede, pokazala sam ga Tomu u Maglovitoj palati. Ali i on je bio jednako zbunjen koliko i ja i rekao je da će morati da ga prouči.

Sasvim sam u izvesnu ruku zaboravila na taj proizvod neko vreme zato što nikad više nisam čula ništa više o njemu od Toma. Ali potom, šest meseci kasnije, videla sam da je ta stvar, koju sam ja našla, postala deo aparata Magnetna ajkula. Tom ju je postavio tako da se disk okreće, a usek u njoj je došao u dodir s maleckom krhotinom od dijamanta koji je odvalio od ukradene ogrlice. I proizvodila je zvuk! Okretanje diska je proizvodilo zvuk, neku vrstu muzike, mislim, ali kakvu nikad pre nisam bila čula.

Eto, to je to; Fabrika je pravila neobične proizvode koji su se teško mogli iskoristiti, ako im ne razbiješ šifru. A stari Tom Šarpso je provodio svoje poslednje dane praveći uvrnute, nesavladive aparate. Oni su bili međusobni odraz ogledalu.

Uzmite igru Zmijaska petlja, primera radi; sve te metalne cevi što su se svijale međusobno, ispuštajući ponekad oblake zelenog dima. Tu je prvo trebalo provaliti kako da se aparat uključi jer se svaki put drugačije uključivao kad ubaciš novčić u njega. A onda, jednog dana kad pomisliš da si skapirala kako da ga upališ i kako da uspešno pogodiš sve paperjaste zelene oblake prikačenom prskalicom od parfema, otkriješ ništa drugo do da je uključivanje uopšte ne uključuje. Uključivanje je samo uključivalo uređaj za otvaranje koji su obrazovali oblaci. A kad pogodiš oblake određenim redosledom, otkrivaš pravi način na koji se pali aparat Zmijaska petlja. Tek onda si zapravo mogla početi da igraš tu igru, koja nije imala nikakve veze s gađanjem oblaka, već je imala mnogo više veze sa zmijama i petljama i ritmom otkucanja srca i senke oka...

Dakle, to je Fabrika, zar ne? I Tom se uhvatio u petlju; kao i svi mi. I zato niko nikad ne odlazi iz Pasiva, i zato je prokletu groblje tako pretrpano. I možda ćemo jednog dana saznati šta Fabrika zaista pravi. Veliki proizvod, kako ga Tom zove. Jer svi ti predmeti koje ona poklanja samo su sporedni proizvodi, tako bar stručnjaci smatraju; stvari koje su krenule pogrešnim tokom, recimo, ili neuspeli eksperimenti. Tom ima drugačije mišljenje; on smatra da nam Fabrika daje te proizvode samo da bismo joj pomogli da se proces završi. A ako ikad saznamo šta je krajnji proizvod, možda ćemo onda svi moći da odemo...

Strah me je i da pomislim na to.

Bilo je, dakle, pet aparata koje je Tom napravio: Zmijaska petlja, Leptirov krug, Kužni cirkus, Magnetna ajkula i Tečni tigar. I kao što sam rekla, sve su neprestano rasle s godinama, a većina njih je tu i tamo sadržala stvarčice koje su izašle iz Fabrike. Ali aparat Intravenus – on je bio drugačiji. Intravenus je sam po sebi bio proizvod Fabrike. Ceo aparat je izašao baš kakav i jeste, sa svim svojim delovima, spreman za upotrebu. Jedini problem je bio što niko nije mogao da mu pronađe svrhu.

Oblik tog predmeta nije bio nimalo od pomoći budući da se radilo o savršenoj sferi napravljenoj od neke vrste ispoliranog metala. Kad ga čukneš rukom, videla se šupljina u njemu, živa od odjekâ, a opet nije bilo načina da ga otvoriš. Dve male kružne rupe postavljene pod pravim uglom jedna spram druge omogućavale su ti da zaviriš u mračnu unutrašnjost, zadimljenu i s mirisom pepela. Naravno, s prečnikom od 182 centimetra, bio je to jedan od najvećih proizvoda koji su ikad dostavljeni, ali to ništa nije značilo; vrlo često se ispostavljalo da su manji predmeti najkorisniji, poput ptičjih cipela, primera radi, koje su bile vrlo tražene. Ali Intravenus, koja joj je svrha bila? Ogromna, šuplja kugla s dve rupe na sebi, i to je sve. Te smo taj predmet otkotrljali do Gradske kuće gde je trebalo da se svi proizvodi iz Fabrike zavedu.

U ono vreme se taj aparat nije zvao Intravenus, naravno, nije se zvao nikako. E, tad je u priču upao Tom Šarpso. Otišao je u noćnu posetu u Gradsko stovarište gde su se držali svi ti beskorisni predmeti i udomio je neobičnu čudnu spravu u Maglovitoj palati. Naravno, ni on nije znao koja joj je svrha, bar ne isprva, sve dok nije počeo da radi na njoj, a sigurna sam da mu je robot Oris tu bio vrlo koristan. Upravo je Oris najverovatnije otkrio tajnu šifru najnovijeg aparata zato što su svi proizvodi Fabrike bili povezani na neki čudan način.

A mi jednostavno ne znamo u čemu je čudnovatost tog načina, to je sve.

Sve što je Tom Šarpso morao da uradi jeste da ubaci tajnu šifru u proces koji se može pokrenuti novčićem, onim specijalnim novčićem, naravno, i tako je nastala glavna zvezda u Palati. Sferu je ofarbao u crno i vijugavim, crvenim slovima ispisao reč *Intravenus* na njoj. Dao joj je ime *Intravenus* tek kad je saznao šta joj je svrha, pa smo svi mi klinci jedva čekali da je isprobamo. A ja sam svejedno bila malo ljuta na njega jer mi nije dozvolio da mu pomognem oko izrade tog aparata, što nije bilo pošteno. Najmanje što sam očekivala jeste da me pusti da prva isprobam igru. Samo što je on onda još i ispisao SAMO ZA ODRASLE na njoj. To je bilo prvi put da vidimo takvu frazu u Pasivu. Tom je bio vrlo izričit da je aparat samo za odrasle, pa je svega nekoliko muškaraca iz grada uspelo da odigra *Intravenus*. I ne samo muškaraca jer su i neke žene počele da igraju. Buljile bi kroz jednu rupu dok je zrak svetlosti koju je Tom namestio unutra isijavao kroz drugu. Šta su videle unutra, nismo mogli ni da zamislimo. Pojava te igre nije oduševila sve, međutim, zato što je uskoro nekoliko starijih i konzervativnijih ljudi iz grada pokrenulo kampanju da se aparat *Intravenus* isključi ili čak uništi. To nam je probudilo još veću znatiželju. Pitali bismo igrače kad su izlazili iz Palate šta su videli u igri, šta se događalo, kakva je igra, u čemu je tajna? Molimo vas, preklinjali smo, molimo vas recite nam u čemu je misterija.

Ali niko nije hteo da kaže. Samo bi izašli iz Palate staklastog pogleda, kao da su bili pijani ili tako nešto. Skoro svi koji su igrali igru počeli su da se okupljaju oko spoljne ograde Fabrike odakle su samo zurili u nju. Kao da je nekakav hram ili tako nešto. Postali smo tako radoznali da su neki od nas odlučili da se sakriju u stražnju prostoriju Palate dok je Tom zaključavao jedne noći.

Bili smo ja, Bobi, Dženet i Flo.

Bobi je pobegao jer je bio prestrašen, mislim, tako da smo ostale nas tri, tri devojčice. Valjda smo zato i bile toliko fascinirane tim aparatom, ne toliko zbog toga što je bio samo za odrasle, već više zbog samog imena; sve smo želele da budemo zaljubljene jednog dana. Jer čemu si se drugo mogla nadati u gradu koji se zove Pasiv? I tako ostadosmo nas tri, zbijene u maloj ostavi, okružene svim onim delićima predmeta koje Tom Šarpso još nije stigao da iskoristi. I bilo je mračno, i strašno, a da sve bude gore, nisam mogla da ne osetim grižu savesti što radim Tomu iza leđa, nakon svega što me je naučio. Nameravala sam da iskoristim veštine kojima me je on naučio protiv njega. I kako onda da se ne osećam loše?

Ali *Intravenus* devojka je zvala i samo je to bilo važno.

Tom je živio u nekoliko malih soba iznad Palate. Morale smo da sačekamo nekoliko sati dok gore nije zavladała tišina i dok se i poslednji tračak svetlosti nije ugasio. Čak i tad smo sačekale još malo, čisto da bismo bile sigurne. Onda smo se iskrale.

Vrlo lako smo uspele da nađemo kutiju gde je čuvao onaj specijalni novčić. I još lakše, pomoću mojih lopovskih sposobnosti, da obijemo bravu na njoj. Unutra je bio novčić! Kako se samo presijavao, nimalo nalik običnim novčićima. Ovaj je bio blistav, bez ijednog traga gladi. Sveže skovan, ali kako to je bilo moguće, s kraljičinom glavom na sebi. Elizabeta II. Koliko je to davno bilo? Niko nije znao.

Imale smo plan za ceo poduhvat. Flo je trebalo da čuva stražu i Dženet da mi pomogne oko aparata, a trebalo je da ja budem prva koja će zaviriti u rupu – tako je odlučeno jer zar nisam ja bila ta koja je ukrala ključ? Tom je okačio sferu na žice kako bi postavio preoze u

nivou očiju. To je, naravno, bilo previsoko za nas klinke, pa sam morala da stanem na stoličicu kako bih bila na odgovarajućoj visini. Dženet je držala stoličicu dok sam se ja penjala, a onda sam joj rekla da ubaci novčić u aparat. Tako je i uradila, od čega je zrak svetlosti sevnuo u jednoj rupi dok sam ja prislonila oko, nežno, nervozno, na drugu.

I pogledala sam Veneru iznutra.

Isprva se videla samo magla, uskomešana pomrčina koju je zrak svetlosti isekao na fragmente. A onda se zrak odbijao od unutrašnje zidove kugle i presecao sam sebe, a tamo gde bi se presecao, pojavio bi se bočni zrak. Za nekoliko sekundi cela unutrašnjost sfere bila je ispunjena tim ispresecanim zracima svetlosti. Sad ih je bilo toliko mnogo da su obrazovale spektralni zagrljaj; presek u središtu, gde su se svetla spajala u boju.

A unutar tih boja, počeo je da se obrazuje jedan lik, iz čijeg je oblička izranjalo lice žene. Lice žene koju sam već videla, u jednoj od slikovnica u školi. Poslednja nadzornica! Pokušavala je da mi se obrati...

Upravo tad sam čula kako se Flo dere s vrata i pomislila sam da se Tom probudio ili tako nešto, da je čuo neki zvuk možda, glas one žene, ili da je primetio zrak svetlosti. Zatim se čulo kako Dženet vrišti dok me vuče sa stoličice.

Našla sam se na podu, kraj Dženet, a Flo je trčala ka nama. A tamo, uzdižući se na ostatke svojih vretenastih nogu, robot Oris me je probadao električnom iglom i onda sam i ja vrisnula, naročito kad sam videla Toma Šarpsoa kako stoji iznad mene i vrti glavom u strahovitom besu...

Sve mi se ovo vratilo zato što je Tom Šarpso nedavno umro. Nikad nije uspeo da izađe iz grada, a njegovo telo je sad samo još jedan stanovnik groblja. Razišli smo se nakon tog incidenta koji sam upravo opisala i on je vrlo ubrzo nakon toga zauvek zatvorio vrata Palate. Manje-više se zatvorio unutra i izlazio je samo da nabavi hranu ili da ponekad nešto ukrade. Na kraju je čak i to prestao da radi i skoro da ga više nikad nismo videli.

I tu je bio kraj igranja Intravenusa.

Otišla sam na sahranu, ni sama ne znam zašto. Bila sam jedina osoba tamo. Mnogo mi je značio, rekla bih, kad sam bila klinka i svakako je moj život bez njega postao veoma dosadan. Sad radim za gradsku vladu, obrađujem proizvode iz Fabrike. To nikad nije bio deo mojih mladalačkih fantazija, je li? Ali opet, danas znamo mnogo više o tom mestu i tajanstvenoj četvrtoj ogradi, onoj u našim glavama. Mislim da je Tom bio neka vrsta bekstva, samo prisustvo u njegovom društvu – možda je to bilo to. Ali dok sam stajala tamo među pokislim nadgrobnim spomenicima, nisam mogla da se suzdržim a da ne pogledam ka mestu gde je Maglovita palata zasenjivala tanke, iščezavajuće zrake sunca. Zgrada je bila u očajnom stanju; prozori zamandaljeni, rupe na krovu gde je nekoliko ptica skakutalo tamo-amo, i sve je bilo obavijeno paučinom.

Šta da kažem? Bilo je krajnje jednostavno provaliti mehanizme brave. Neke veštine se nikad ne gube. Kad sam otvorila vrata, kao da sam se vratila dvadeset godina u prošlost, ali prizor koji me je dočekao u potpunosti me je zaprepastio. Celu arkadnu igraonicu su preuzeli aparati. Nisam mogla više da kažem koliko ih tačno ima budući da ih je Tom bio spojio sve zajedno, s vremenom, u jednu džinovsku aparaturu. Bila je to igra izvan svih pravila i mogli ste samo da se čudite sračunatoj usamljenosti koja je proizvela ovo čudo-vište.

Uključila sam svetla na plafonu. Struje je, srećom, još bilo. Stala sam potom, ostavši zatečena i nema pred prizorom. Sobu je ispunjavala, od zida do zida, igra. Cevi i žice su štrčale tu i tamo, naizgled nasumično raspoređene; točkići su čekali da se pokrenu; remeni su se protezali preko remenica i zupčanika; poluge podešene, žiroskopi balansirani prema ivici horizonta. A tamo, nasred prostorije, nalazila se viseća kugla Intravenusa.

Setila sam se Tomovih reči o Velikom proizvodu i kako ćemo jednom svi pobeći iz grada kad pomognemo Fabrici da ga izgradi.

Da li je to bila Igra bekstva?

Trgnuh se od iznenadnog zvuka. Nešto izjuri iza jednog dela aparata. Bio je to Oris, robot. Videla sam da su mu ostale samo tri noge. Stajao je pomalo nezgrapno na svom tro-nošču i posmatrao me pun očekivanja. Pa sam prišla pultu i našla kutiju s novčićima. Drugi put u životu obila sam bravu na njoj. Specijalni novčić je bio unutra, čekao je, sa jednom porukom. Pisalo je: „Samo napred, devojko!“

Intravenusu se nije moglo prići direktno, pa sam morala da preskačem razne delove aparature. Naravno, ovaj put mi nije bila potrebna stoličica, jer je prorez za gledanje bio tačno u visini mojih očiju. Nisam bila ni načisto da li je igra već završena. Poznajući Toma, nikad nije ni mogla biti sasvim gotova. Možda je to sad bio moj zadatak?

Novčić je lako kliznuo u aparat. Zrak svetlosti je sevnuo, a na sve strane oko mene ogromna mašinerija Maglovite palate probudi se uz buku i zveketanje.

Zagledala sam se u iskrenje.

(S engleskog preveo Igor Cvijanović)